

<https://doi.org/10.26565/2786-4995-2026-1-15>

УДК 339.543:502.131.1(477)

Руденко Вікторія

доктор економічних наук, доцент
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнський національний університет
вул. Гонти, 37, Вінниця, 21017, Україна
e-mail: v.rudenko@wunu.edu.ua
ORCID ID: [0000-0002-4911-7600](https://orcid.org/0000-0002-4911-7600)

Митна стратегія України як інструмент досягнення цілей сталого розвитку

Анотація. У статті досліджується митна стратегія України як складова державної економічної політики та інструмент досягнення Цілей сталого розвитку. Об'єктом дослідження є митна система України у єдності трьох ключових елементів: митного оподаткування, митного адміністрування та системи митних органів, які формуються й трансформуються в умовах воєнних викликів, євроінтеграції та глобальних економічних змін.

Постановка проблеми. Основною проблемою є недостатня інтеграція принципів сталого розвитку в митну стратегію України, яка на практиці залишається переважно фіскально та інституційно орієнтованою, з обмеженим урахуванням екологічних, соціальних і регіональних аспектів.

Нерозв'язані аспекти. Виявлено прогалини щодо екологічного виміру митного оподаткування, імплементації принципів циркулярної економіки, оцінки впливу митних рішень на досягнення ЦСР, розвитку екологічного ризик-менеджменту, а також питань інклюзивності, гендерної рівності та міжвідомчої координації.

Мета статті. Метою є наукове обґрунтування ролі митної стратегії України у досягненні Цілей сталого розвитку та визначення напрямів її вдосконалення з урахуванням положень Національної стратегії доходів до 2030 року.

Основний матеріал. У статті застосовано інституційний, системний та стратегічний підходи до аналізу митної політики, оцінено взаємозв'язок митних інструментів із економічними, соціальними та екологічними Цілями сталого розвитку.

Висновки. Доведено, що митна стратегія України має потенціал трансформації у комплексний механізм сталого розвитку за умови розширення її концептуальних меж. Практичне значення результатів полягає у можливості використання висновків для вдосконалення державної митної політики та стратегічного планування.

Ключові слова: митна політика; сталий розвиток; митне оподаткування; митне адміністрування; митні органи; євроінтеграція; циркулярна економіка.

Для цитування: Руденко Вікторія. Митна стратегія України як інструмент досягнення цілей сталого розвитку. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку. №1(20)2026. С. 205-223. <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2026-1-15>

Вступ (Introduction). У сучасних умовах глобалізації, зростання інтенсивності міжнародної торгівлі та посилення взаємозалежності національних економік митна політика України набуває стратегічного значення як один із ключових інструментів державного регулювання соціально-економічного розвитку. Трансформація ролі митних органів від фіскального інституту до багатофункціонального суб'єкта економічної безпеки, торговельного сприяння та інституційної стабільності зумовлює необхідність переосмислення митної стратегії у ширшому контексті цілей сталого розвитку.

Прийняття у 2015 році Порядку денного ООН у сфері сталого розвитку до 2030 року актуалізувало питання інтеграції Цілей сталого розвитку у національні стратегії економічної політики, зокрема у сфері публічних фінансів і зовнішньоекономічної діяльності. У цьому контексті митна стратегія розглядається як потенційно ефективний інструмент досягнення економічної стійкості, забезпечення прозорості та доброчесності державного управління, стимулювання інновацій, а також реалізації екологічних і соціальних пріоритетів розвитку. Разом із тим практичні механізми узгодження митної політики з Цілями сталого розвитку залишаються недостатньо систематизованими, особливо для країн з транзитивними економіками в умовах підвищених безпекових ризиків.

Для України проблема формування митної стратегії, орієнтованої на принципи сталого розвитку, набуває особливої актуальності з огляду на євроінтеграційний вектор державної політики, необхідність відновлення економіки в умовах воєнних викликів, а також реалізацію структурних реформ у сфері доходів бюджету. Запровадження Національної стратегії доходів до 2030 року та модернізація митного адміністрування засвідчують прагнення держави до підвищення ефективності та прозорості митної системи. Водночас залишається відкритим питання, наскільки задекларовані стратегічні цілі митної політики узгоджуються з Цілями сталого розвитку та чи розглядається митна стратегія як цілісний інструмент їх досягнення, а не як сукупність окремих адміністративних і фіскальних заходів.

З огляду на зазначене, актуальність даного дослідження визначається потребою системного аналізу митної стратегії України крізь призму Цілей сталого розвитку, виявлення рівня їх інтеграції у стратегічні документи митної політики та обґрунтування напрямів посилення ролі митної системи у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку держави. Такий підхід дозволяє розширити наукове розуміння функціонального призначення митної стратегії та сформулювати теоретичне підґрунтя для подальшого вдосконалення державної політики у сфері митної справи.

Літературний огляд (Literature review). У науковому дискурсі українських дослідників проблематика митної стратегії України дедалі частіше розглядається крізь призму сучасних трансформаційних процесів, зумовлених глобалізацією, євроінтеграцією, безпековими викликами та імперативами сталого розвитку. Так, Т. Бороденко та К. Левченко аналізують митну політику України в умовах повномасштабної війни та акцентують увагу на її адаптаційній функції та ролі у забезпеченні фінансової стабільності й економічної безпеки держави [3]. Хоча концепція сталого розвитку прямо не є центральним об'єктом дослідження, у роботі простежуються її ключові складові, зокрема через обґрунтування необхідності збереження бюджетної спроможності, підтримки критичного імпорту та мінімізації ризиків для внутрішнього ринку. Г. Вдовіна описує митну політику України в умовах глобалізації та зосереджується на лібералізації зовнішньої торгівлі, гармонізації митного законодавства з міжнародними стандартами та підвищенню конкурентоспроможності національної економіки [22]. Авторка фактично закладає підґрунтя для розуміння митної стратегії як складової довгострокового розвитку, хоча аспект сталого розвитку представлений імпліцитно. Більш цілісне стратегічне бачення митної сфери представлено у І. Дейнеко, що розглядає митну стратегію України як інструмент трансформації для забезпечення економічної безпеки та європейської інтеграції. Авторка прямо акцентує увагу на необхідності системних змін у митному адмініструванні,

інституційній архітектурі та управлінні ризиками. І. Іщук, О. Іщук, С. Хрипко, М. Шніцер, Т. Васильчук, Г. Сигида та А. Гоцалюк акцентують увагу на цифровій трансформації митної служби України [13]. Автори безпосередньо пов'язують диджиталізацію митних процедур із досягненням цілей сталого розвитку, зокрема через підвищення прозорості, зменшення корупційних ризиків, оптимізацію використання ресурсів і скорочення часу митного оформлення. А.-В. Клим характеризує митну політику України в контексті сучасних суспільних викликів, включно з глобальними кризами, екологічними загрозами та соціально-економічною нестабільністю [14]. Автор прямо апелює до концепції сталого розвитку, розглядаючи митну політику як інструмент досягнення балансу між економічними, соціальними та екологічними інтересами. В. Мельник, В. Руденко та Н. Євтушенко приділяють увагу фіскальним ефектам митної політики в умовах інтеграційних процесів [15]. Хоча концепція сталого розвитку не є ключовою, результати дослідження можуть бути інтерпретовані в контексті Цілей сталого розвитку, зокрема щодо забезпечення сталих фінансових ресурсів для розвитку. Г. Погрішук і С. Бей систематизують інституційні та правові аспекти митної діяльності, наголошуючи на необхідності стратегічного підходу до її розвитку [18]. У цьому дослідженні простежується потенціал для інтеграції принципів сталого розвитку, однак відповідні аспекти потребують подальшої концептуалізації.

Загалом аналіз досліджень українських науковців свідчить, що митна стратегія України дедалі частіше розглядається як багатовимірний інструмент державної політики, здатний впливати на економічну безпеку, інституційну якість управління та інтеграційні процеси. Водночас у більшості праць зв'язок між митною стратегією та Цілями сталого розвитку має фрагментарний або опосередкований характер. Це актуалізує потребу у подальших комплексних дослідженнях, спрямованих на системне обґрунтування митної стратегії України як повноцінного інструменту досягнення Цілей сталого розвитку.

У зарубіжній науковій літературі митна стратегія держави дедалі частіше розглядається як важливий елемент реалізації парадигми сталого розвитку, що виходить за межі традиційного фіскального та контрольного підходів. Так, С. Arias та J. Varela-Aldás сталий розвиток визначають як трансформаційну вісь торговельної політики ЄС [1]. Хоча основний акцент зроблено на торговельній політиці загалом, митна стратегія розглядається як ключовий інструмент імплементації стандартів сталого розвитку на практиці. W. Czyżowicz та E. Gwardzińska зосереджуються на концептуалізації сталого розвитку в митній політиці та митному праві [5]. Автори обґрунтовують, що принципи сталого розвитку повинні бути інтегровані в нормативно-правові основи митної діяльності, зокрема через закріплення екологічних, соціальних і етичних критеріїв у митному регулюванні. Подальший розвиток цієї проблематики представлено у праці E. Gwardzińska, присвяченій аналізу сталого розвитку в митному праві ЄС [9]. Авторка демонструє, що митне право ЄС еволюціонує від суто регуляторного інструменту до елемента стратегії сталого розвитку, інтегруючи положення екологічної безпеки, управління ризиками та цифровізації. N. Ha та P. Dang розглядають митну стратегію крізь призму сприяння торгівлі в країнах АСЕАН [10]. Автори доводять, що митне співробітництво та гармонізація процедур є важливими чинниками досягнення Цілей сталого розвитку, зокрема шляхом стимулювання економічного зростання, розвитку інфраструктури та партнерства. S. Haziyeva аналізує правові механізми, за допомогою яких митні органи можуть сприяти екологічній трансформації, зокрема через контроль за переміщенням небезпечних відходів, хімічних речовин і товарів, що шкодять довкіллю [11]. H. T. K. Nguyen, S. G. Nguyen, P. Lebailly та P. Burny вивчають роль митних органів В'єтнаму у формуванні циркулярної економіки [16]. Автори обґрунтовують, що митна стратегія може сприяти сталому використанню ресурсів через регулювання потоків вторинної сировини, відходів і екологічно чутливих товарів. A. Veenstra та F. Heijmann формують концептуальне бачення митниці як багатофункціональної інституції, що поєднує фіскальні, безпекові, сервісні та регуляторні

функції в інтересах сталого розвитку [23].

У цілому аналіз зарубіжних досліджень свідчить про домінування системного та міждисциплінарного підходу до митної стратегії в контексті сталого розвитку. На відміну від багатьох національних досліджень, у працях іноземних авторів чітко простежується інтеграція митної політики з екологічними, соціальними та інституційними цілями. Це формує важливу теоретико-методологічну основу для подальшого розвитку митної стратегії України як інструменту досягнення Цілей сталого розвитку з урахуванням кращих міжнародних практик.

Мета, завдання та методи дослідження (Purpose, objectives and research methods).

Мета дослідження полягає у науковому обґрунтуванні митної стратегії України як інструменту досягнення Цілей сталого розвитку в умовах євроінтеграції, воєнних викликів та трансформації системи публічних фінансів, а також у визначенні напрямів її подальшого вдосконалення з урахуванням економічного, соціального, екологічного та інституційного вимірів сталого розвитку.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність розв'язання таких завдань дослідження:

- проаналізувати теоретико-методологічні засади митної стратегії як складової державної економічної політики та інструменту реалізації Цілей сталого розвитку;
- дослідити нормативно-правові основи формування та реалізації митної стратегії України, зокрема положення Митного кодексу України та Національної стратегії доходів до 2030 року;
- здійснити структурний аналіз митної стратегії України за ключовими складовими митної системи – системою митного оподаткування, системою митного адміністрування та системою митних органів – у контексті досягнення окремих Цілей сталого розвитку;
- оцінити потенціал митного оподаткування як інструменту реалізації економічних, соціальних та екологічних пріоритетів сталого розвитку;
- визначити внесок системи митного адміністрування у формування ефективних, прозорих і підзвітних інституцій та розвиток партнерства з бізнесом і міжнародними організаціями;
- проаналізувати інституційні аспекти розвитку митних органів з позицій кадрового потенціалу, цифрової трансформації, правоохоронної функції та відповідності Цілям сталого розвитку;
- сформулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо розширення та поглиблення митної стратегії України з метою підвищення її ролі у забезпеченні довгострокової стійкості соціально-економічного розвитку держави.

Для досягнення мети та реалізації поставлених завдань у статті використано комплекс методів дослідження, що відповідають міждисциплінарному характеру проблематики митної стратегії та сталого розвитку. Зокрема, застосовано методи аналізу та синтезу – для узагальнення теоретичних підходів до розуміння митної стратегії та її функцій у системі державної політики; системний підхід – для дослідження митної стратегії як цілісного утворення, що поєднує митне оподаткування, адміністрування та інституційну складову; структурно-функціональний метод – для визначення ролі окремих елементів митної системи у досягненні Цілей сталого розвитку.

У межах правового аналізу використано формально-юридичний метод для дослідження положень Митного кодексу України, Національної стратегії доходів до 2030 року та інших нормативно-правових актів, що регулюють митну сферу. Порівняльно-правовий метод застосовано з метою співставлення національних підходів до формування митної стратегії з міжнародними та європейськими практиками у сфері сталого розвитку. Аналітичний та індуктивно-дедуктивний методи дали змогу виявити причинно-наслідкові зв'язки між трансформацією митної політики та досягненням окремих Цілей сталого розвитку.

Інформаційною базою дослідження стали офіційні стратегічні та програмні документи органів державної влади України, норми чинного митного законодавства, аналітичні матеріали, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з проблем митної політики, публічних фінансів і сталого розвитку. Сукупне застосування зазначених методів дозволило забезпечити комплексність, обґрунтованість і наукову достовірність отриманих результатів та сформулювати практично орієнтовані висновки щодо вдосконалення митної стратегії України як інструменту досягнення Цілей сталого розвитку.

Результати (Research results). В умовах поглиблення глобалізаційних процесів, трансформації міжнародної торгівлі та посилення викликів економічній безпеці держав митна політика набуває стратегічного значення як один із ключових інструментів державного регулювання соціально-економічного розвитку. Для України, яка перебуває в умовах війни та реалізує євроінтеграційний вектор розвитку, особливої актуальності набуває формування та впровадження митної стратегії, здатної забезпечити баланс між фіскальними інтересами держави, сприянням зовнішньоекономічній діяльності та досягненням Цілей сталого розвитку.

Митна політика посідає особливе місце у системі державного управління, оскільки безпосередньо впливає на стан економічної безпеки, динаміку зовнішньої торгівлі, наповнення державного бюджету та конкурентоспроможність національної економіки. Її значущість зумовлена не лише фіскальною функцією митних органів, а й роллю у забезпеченні захисту внутрішнього ринку, протидії незаконному переміщенню товарів, стимулюванні інвестиційної активності та інтеграції країни до глобальних економічних процесів. Саме тому митна політика інституціоналізована на рівні кодифікованого законодавчого акта – Митного кодексу України, що підкреслює її системоутворювальний характер у структурі державної економічної політики.

Визначення державної митної політики, закріплене у Митному кодексі України, відображає її комплексну природу та багатовимірність. Зокрема, митна політика трактується як «система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки» [24]. Таке нормативне закріплення засвідчує, що митна політика виходить за межі суто адміністративно-фіскальних процедур і виконує стратегічну функцію координації економічних, безпекових та інтеграційних процесів. Визнання її складовою частиною державної економічної політики додатково підкреслює взаємозв'язок митної сфери з макроекономічною стабільністю, структурними реформами та довгостроковими цілями розвитку держави.

У цьому контексті ключовим елементом митної політики виступає митна стратегія, яка забезпечує її концептуальну цілісність, послідовність та орієнтацію на досягнення визначених державою пріоритетів. Митна стратегія виконує роль інструменту стратегічного планування, що трансформує загальні принципи митної політики у конкретні цілі, завдання та механізми їх реалізації у середньо- та довгостроковій перспективі. Саме через митну стратегію відбувається узгодження фіскальних, регуляторних і безпекових функцій митних органів з потребами економічного розвитку, вимогами європейської інтеграції та завданнями сталого розвитку України.

Митна стратегія України формується не ізольовано, а в межах цілісної системи стратегічного планування державної фінансово-економічної політики, ключовим елементом якої є Національна стратегія доходів до 2030 року [4]. Саме цей стратегічний документ визначає довгострокові пріоритети розвитку податкової та митної систем, інституційного зміцнення контролюючих органів, цифровізації адміністрування та забезпечення стабільних і прогнозованих бюджетних надходжень. У цьому контексті митна стратегія виступає функціональною складовою реалізації Національної стратегії доходів до 2030 року, конкретизуючи її положення у сфері митної політики та трансформуючи загальноекономічні цілі у спеціалізовані інструменти митного регулювання.

Митна стратегія України за своїм змістом і спрямуванням орієнтована на забезпечення якісного поліпшення функціонування митної системи у середньо- та довгостроковому періоді, що відповідає сучасним викликам економічного розвитку, євроінтеграційним зобов'язанням держави та завданням підвищення економічної безпеки. На відміну від фрагментарних реформативних заходів, стратегічний підхід у митній сфері передбачає комплексну модернізацію всіх базових складових митної системи, спрямовану на формування прозорого, ефективного та інституційно спроможного механізму митного регулювання.

На наш погляд, структурно митна стратегія України охоплює три взаємопов'язані ключові елементи, які у сукупності формують цілісну модель митної системи. Першим елементом є система митного оподаткування, яка визначає порядок справляння митних платежів, застосування митних тарифів і пільг, а також механізми їх адміністрування з урахуванням фіскальних потреб держави та стимулювання економічної активності. Другим елементом виступає система митного адміністрування, що охоплює сукупність процедур, інструментів і технологій митного контролю та оформлення. У межах митної стратегії вона розглядається як ключовий механізм підвищення ефективності та прозорості митної діяльності, зменшення адміністративного навантаження на суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та мінімізації корупційних ризиків. Третім системоутворювальним елементом є система митних органів, яка визначає інституційну спроможність держави реалізовувати митну політику та митну стратегію. Саме ефективна система митних органів забезпечує узгоджене функціонування митного оподаткування та митного адміністрування.

У межах реалізації митної стратегії України система митного оподаткування посідає ключове місце як інструмент фіскального наповнення бюджету, регулювання зовнішньоекономічної діяльності та досягнення стратегічних соціально-економічних цілей держави. Відповідно до положень Національної стратегії доходів до 2030 року, трансформація митного оподаткування розглядається не лише крізь призму підвищення доходів Державного бюджету України, а й у контексті формування прозорості, справедливої та ефективної системи, здатної підтримувати реалізацію Цілей сталого розвитку (табл. 1).

Таблиця 1. Ключові аспекти митної стратегії України в частині митного оподаткування у прив'язці до Цілей сталого розвитку

Table 1. Key aspects of Ukraine's customs strategy in terms of the customs system in relation to sustainable development goals

Стратегічні заходи	Очікувані результати	Відповідні ЦСР
Посилення контролю за застосуванням звільнень від сплати митних платежів та використанням товарів за кінцевим (цільовим) призначенням	Зростання надходжень до Державного бюджету, зменшення зловживань митними пільгами, підвищення фіскальної дисципліни	ЦСР 16 – Мир та справедливість, ЦСР 17 – Партнерство заради сталого розвитку
Поновлення повноважень митних органів щодо проведення документальних перевірок	Посилення інституційної спроможності митних органів, забезпечення законності застосування податкових та митних пільг	ЦСР 8 – Гідна праця та економічне зростання, ЦСР 16 – Мир та справедливість
Поширення пільгового оподаткування в рамках процедури кінцевого використання на ПДВ та акцизний податок; встановлення знижених ставок ввізного мита	Стимулювання пріоритетних видів економічної діяльності, підтримка виробництва та інновацій	ЦСР 9 – Інновації та інфраструктура, ЦСР 12 – Відповідальне споживання
Узгодження режимів звільнення від сплати ввізного мита та норм безмитного ввезення з правом ЄС	Поглиблення європейської інтеграції, підвищення прозорості та передбачуваності митної політики	ЦСР 16 – Мир та справедливість, ЦСР 17 – Партнерство заради сталого розвитку
Розвиток цифрових інструментів контролю за дотриманням митних режимів, що передбачають пільги	Підвищення ефективності цифрового контролю, зменшення корупційних ризиків, автоматизація процесів	ЦСР 9 – Інновації та інфраструктура, ЦСР 16 – Мир та справедливість

Джерело: Складено автором на підставі [4]
Source: Compiled by the author based on [4]

Одним із пріоритетних напрямів удосконалення системи митного оподаткування є реформування механізмів пільгового оподаткування при імпорті товарів. Надмірна фрагментарність та недостатній контроль за застосуванням митних пільг упродовж тривалого часу призводили до втрат бюджетних надходжень і спотворення конкурентного середовища. У цьому контексті підвищення ефективності контролю за правомірністю застосування звільнень від сплати митних платежів та дотриманням кінцевого (цільового) призначення товарів безпосередньо корелює з ЦСР 16 «Мир та справедливість» і ЦСР 17 «Партнерство заради сталого розвитку», оскільки сприяє зміцненню інституційної спроможності митних органів, зниженню корупційних ризиків та підвищенню довіри до державних фінансових інститутів.

Скасування мораторію на проведення документальних перевірок митними органами є важливим кроком у напрямі відновлення повноцінного функціонування митного контролю. Поновлення відповідних повноважень дозволяє митним органам реалізовувати свої базові контрольні функції, зокрема щодо перевірки правомірності використання пільгових режимів. Це створює передумови для збалансування фіскальних інтересів держави та інтересів суб'єктів господарювання, що відповідає ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання» і ЦСР 16 «Мир та справедливість» через формування рівних умов ведення бізнесу та стимулювання добросовісної зовнішньоекономічної діяльності.

Розширення застосування процедури кінцевого використання як механізму надання пільг при імпорті та поширення її на інші види податків, зокрема податок на додану вартість і акцизний податок, має стратегічне значення для підтримки структурної модернізації економіки. Такий підхід дозволяє цілеспрямовано стимулювати імпорт товарів, що використовуються у виробничих процесах, інноваційній діяльності або реалізації соціально важливих проєктів. У цьому аспекті митне оподаткування стає інструментом досягнення ЦСР 9 «Інновації та інфраструктура» і ЦСР 12 «Відповідальне споживання», оскільки сприяє раціональному використанню ресурсів і підтримці технологічного розвитку.

Гармонізація моделі пільгового митного оподаткування з вимогами ЄС, зокрема в частині звільнень від сплати ввізного мита та перегляду норм безмитного ввезення товарів, відображає євроінтеграційний вектор митної стратегії України. Узгодження національного митного законодавства з європейськими стандартами сприяє інтеграції України до світової економіки, посиленню торговельної взаємодії та забезпеченню сталого економічного розвитку, що відповідає ЦСР 16 «Мир та справедливість» і ЦСР 17 «Партнерство заради сталого розвитку».

Важливою складовою модернізації системи митного оподаткування є вдосконалення інформаційно-технологічних рішень у сфері оподаткування товарів. Посилення цифрового контролю за дотриманням вимог митних режимів, які передбачають звільнення від сплати митних платежів, дозволяє підвищити ефективність адміністрування, мінімізувати людський фактор і забезпечити прозорість процедур. Цифровізація митних процесів прямо пов'язана з досягненням ЦСР 9 «Інновації та інфраструктура» і ЦСР 16 «Мир та справедливість», оскільки сприяє побудові ефективних інституцій і впровадженню інновацій у публічному управлінні.

Отже, аналіз положень Національної стратегії доходів до 2030 року свідчить, що система митного оподаткування в межах митної стратегії України трансформується у комплексний інструмент реалізації Цілей сталого розвитку. Вона поєднує фіскальну функцію з регулювальною, забезпечуючи баланс між економічним зростанням, інституційною спроможністю держави та євроінтеграційними пріоритетами України.

Незважаючи на комплексний характер Національної стратегії доходів до 2030 року та її суттєвий внесок у формування сучасної митної стратегії України, низка аспектів системи митного оподаткування, критично важливих для досягнення Цілей сталого розвитку, залишається недостатньо відображеною або потребує подальшої концептуалізації та

інституціоналізації. Це зумовлює необхідність їх наукового обґрунтування та інтеграції до середньо- і довгострокових пріоритетів митної політики держави.

Передусім потребує вдосконалення екологічний вимір митного оподаткування. У Національній стратегії доходів до 2030 року акцент зроблено переважно на фіскальній ефективності та адмініструванні податків, які сплачуються при перетині товарами митного кордону, тоді як потенціал митних інструментів для досягнення ЦСР 13 «Боротьба зі зміною клімату» та ЦСР 15 «Збереження екосистем суші» розкрито недостатньо. Зокрема, доцільним є запровадження диференційованих ставок ввізного мита залежно від екологічних характеристик товарів, їх вуглецевого сліду, енергоефективності або відповідності міжнародним екологічним стандартам [7]. Такий підхід дозволив би використовувати митне оподаткування як інструмент «зеленого» протекціонізму, стимулюючи імпорт екологічно безпечних технологій та обмежуючи ввезення товарів, що мають негативний вплив на довкілля.

Другим важливим аспектом є соціальна спрямованість системи митного оподаткування, яка не отримала належного розвитку в межах чинної стратегії. З позицій ЦСР 1 «Подолання бідності» та ЦСР 10 «Зменшення нерівності» митна стратегія могла б передбачати більш чітко структуровані пільгові режими імпорту для товарів соціального призначення. Відсутність системного підходу до оцінювання соціальних ефектів митних пільг обмежує можливості митного оподаткування як інструменту соціальної політики та знижує його потенціал у досягненні інклюзивного розвитку.

Окремої уваги потребує питання інтеграції митного оподаткування з Цілями сталого розвитку на рівні регіонів і територіальних громад. Національна стратегія доходів до 2030 року практично не враховує просторовий аспект митної політики, тоді як диференціація митних стимулів могла б сприяти розвитку депресивних регіонів, прикордонних територій та індустріальних парків. Запровадження цільових митно-податкових режимів для підтримки регіонального розвитку відповідало б ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання» та ЦСР 11 «Сталий розвиток міст і громад».

Ще одним недостатньо представленим аспектом є узгодження системи митного оподаткування з принципами циркулярної економіки. У сучасних умовах митні платежі можуть виконувати функцію стимулювання повторного використання ресурсів, переробки та зменшення обсягів відходів [27, с.49-51]. Водночас у Національній стратегії доходів до 2030 року практично відсутні положення щодо митного регулювання імпорту відходів, вторинної сировини або товарів, призначених для переробки. Інтеграція принципів циркулярної економіки до митної стратегії сприяла б досягненню ЦСР 12 «Відповідальне споживання» та підвищенню ресурсної ефективності національної економіки.

Недостатньо уваги приділено також аспекту оцінювання впливу митного оподаткування на досягнення Цілей сталого розвитку. Національна стратегія доходів до 2030 року не передбачає чітких механізмів моніторингу та оцінки того, яким чином зміни у системі митних платежів впливають на соціальні, екологічні та інституційні показники сталого розвитку. Запровадження системи індикаторів «митного внеску» у досягнення Цілей сталого розвитку дозволило б підвищити обґрунтованість управлінських рішень та забезпечити відповідність митної політики принципам політики, заснованої на доказах.

Крім того, потребує розвитку міжнародний вимір митного оподаткування у контексті сталого розвитку. Хоча Національна стратегія доходів до 2030 року декларує євроінтеграційний вектор, у ній обмежено враховано можливості участі України у глобальних ініціативах сталих митних практик, зокрема у сфері «зелених коридорів», спрощення торгівлі екологічними товарами та імплементації міжнародних стандартів сталих ланцюгів постачання. Активізація цього напрямку відповідала б ЦСР 17 «Партнерство заради сталого розвитку» та сприяла б посиленню позицій України у міжнародній торговельній системі.

Ми вважаємо, що подальше вдосконалення митної стратегії України в частині системи митного оподаткування потребує розширення її концептуальних меж за рахунок екологічних, соціальних, регіональних та інституційних компонентів сталого розвитку. Інтеграція зазначених аспектів, які наразі не знайшли повного відображення у Національній стратегії доходів до 2030 року, дозволить трансформувати митне оподаткування з переважно фіскального інструменту у комплексний механізм досягнення Цілей сталого розвитку та забезпечення довгострокової стійкості економіки України.

Система митного адміністрування посідає центральне місце у митній стратегії України, оскільки саме через неї реалізуються фіскальні, регульовальні, безпекові та сервісні функції митної політики. Положення Національної стратегії доходів до 2030 року визначають модернізацію митного адміністрування як один із ключових чинників підвищення ефективності публічних фінансів, покращення інвестиційного клімату та досягнення Цілей сталого розвитку (табл. 2).

Таблиця 2. Ключові аспекти митної стратегії України в частині митного адміністрування у прив'язці до Цілей сталого розвитку

Table 2. Key aspects of Ukraine's customs strategy in terms of customs administration in relation to sustainable development goals

Стратегічні заходи	Очікувані результати	Відповідні ЦСР
Удосконалення системи протидії корупції, підвищення прозорості, доброчесності та відповідальності посадових осіб	Зниження корупційних ризиків, підвищення ефективності митного адміністрування, зростання довіри суспільства і бізнесу	ЦСР 16 – Мир та справедливість
Впровадження ІТ-рішень, відеофіксації, електронних сервісів та автоматизованих механізмів контролю	Оптимізація митних процедур, мінімізація людського фактора, захист прав суб'єктів ЗЕД	ЦСР 9 – Інновації та інфраструктура; ЦСР 16 – Мир та справедливість
Розширення сервісних функцій митних органів, підтримка авторизованих економічних операторів, баланс контролю та спрощень	Поліпшення бізнес-клімату, стимулювання зовнішньоекономічної діяльності	ЦСР 8 – Гідна праця та економічне зростання, ЦСР 9 – Інновації та інфраструктура, ЦСР 17 – Партнерство заради сталого розвитку
Запровадження спільного контролю, обміну митною інформацією, розширення процедур спільного транзиту	Прискорення транскордонного руху товарів, посилення безпеки та інтеграції до європейського митного простору	ЦСР 9 – Інновації та інфраструктура, ЦСР 16 – Мир та справедливість
Імплементация юридичних принципів ЄС, оновлення Митного кодексу України й нормативно-правової бази	Підвищення правової визначеності, єдність митних процедур, поглиблення євроінтеграції	ЦСР 16 – Мир та справедливість, ЦСР 17 – Партнерство заради сталого розвитку

*Джерело: Складено автором на підставі [4]
Source: Compiled by the author based on [4]*

У межах посилення антикорупційних заходів та підвищення довіри до митних органів, митне адміністрування розглядається крізь призму інституційної доброчесності та прозорості. Удосконалення системи запобігання і протидії корупції в Держмитслужбі відповідає положенням ЦСР 16 «Мир та справедливість», які акцентують на формуванні ефективних, підзвітних і прозорих інституцій. Реалізація Антикорупційної програми Держмитслужби, розширення повноважень підрозділів внутрішньої безпеки, впровадження атестацій, перевірок на доброчесність, а також дисциплінарних і мотиваційних механізмів спрямовані на зниження корупційних ризиків у митному адмініструванні та мінімізацію дискреційних рішень посадових осіб. Застосування натільних відеокамер при виконанні митних формальностей є прикладом використання інноваційних інструментів контролю, що одночасно підвищують рівень захисту прав суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та

посадових осіб митних органів, а також сприяють формуванню довіри до митної служби як складової сталих інституцій.

Підтримка та співпраця з бізнесом, відображає трансформацію митного адміністрування від переважно контрольної до сервісно-орієнтованої моделі, що корелює з ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання», ЦСР 9 «Інновації та інфраструктура» та ЦСР 17 «Партнерство заради сталого розвитку». Розвиток комплексної служби підтримки бізнесу, запровадження ефективних консультаційних механізмів і оперативного реагування на звернення суб'єктів ЗЕД сприяють зниженню транзакційних витрат, підвищенню передбачуваності митних процедур та стимулюванню зовнішньої торгівлі. Особливе значення в цьому контексті має розвиток інституту авторизованого економічного оператора, який відповідає міжнародним стандартам Всесвітньої митної організації та практиці ЄС. Розширення кола авторизованих економічних операторів, надання спрощень та укладення угод про взаємне визнання з ЄС сприяють інтеграції України до європейських і глобальних ланцюгів доданої вартості, що безпосередньо узгоджується з ЦСР 17 «Партнерство заради сталого розвитку». Водночас баланс між контролем і спрощенням процедур, досягнутий через удосконалення системи управління ризиками та уніфікацію митного оформлення, є важливою передумовою сталого економічного розвитку та рівних умов ведення бізнесу.

Розвиток міжнародного митного співробітництва посилює зовнішній вимір митного адміністрування та його внесок у досягнення Цілей сталого розвитку. Запровадження обміну попередньою митною інформацією, процедур спільного контролю на кордоні та систем раннього попередження про надзвичайні ситуації сприяє підвищенню пропускну здатності пунктів пропуску, безпеки ланцюгів постачання та стійкості транскордонної інфраструктури, що відповідає ЦСР 9 «Інновації та інфраструктура» і ЦСР 16 «Мир та справедливість». Розширення застосування процедури спільного транзиту та транзитних спрощень не лише гармонізує митне адміністрування України з європейськими практиками, а й зменшує екологічні та часові витрати, пов'язані з переміщенням товарів, що опосередковано підтримує екологічний вимір сталого розвитку.

Важливим системоутворюючим елементом митного адміністрування є гармонізація митного законодавства України із законодавством ЄС. Розроблення нового Митного кодексу України та приведення національної нормативно-правової бази у відповідність до юридичних принципів ЄС створюють правові передумови для запровадження єдиних стандартів митного адміністрування, підвищення правової визначеності та зниження регуляторних ризиків. Проходження оцінки відповідності митного законодавства України вимогам ЄС має не лише інтеграційне, а й інституційне значення, оскільки сприяє зміцненню верховенства права та підзвітності митних органів, що є ключовими орієнтирами ЦСР 16 «Мир та справедливість» і ЦСР 17 «Партнерство заради сталого розвитку».

У цілому митна стратегія України в частині системи митного адміністрування, сформована на засадах Національної стратегії доходів до 2030 року, демонструє комплексний підхід до модернізації митної сфери та її узгодження з Цілями сталого розвитку. Вона поєднує антикорупційні, сервісні, інтеграційні та інституційні заходи, спрямовані на формування ефективної, прозорої та орієнтованої на розвиток митної системи, здатної забезпечити фінансову стійкість держави, підтримку економічного зростання та посилення міжнародного партнерства України.

Попри комплексність і системність положень Національної стратегії доходів до 2030 року, з нашої точки зору, окремі аспекти митної стратегії України в частині системи митного адміністрування залишаються недостатньо відображеними або потребують подальшого розвитку з огляду на досягнення Цілей сталого розвитку. Це зумовлює необхідність розширення стратегічного бачення митного адміністрування за межі фіскально-інституційних завдань і його більш тісної інтеграції з економічним, соціальним та екологічним вимірами сталого розвитку.

По-перше, недостатньо інституціоналізованим залишається екологічний компонент митного адміністрування. Національна стратегія доходів до 2030 року акцентує увагу переважно на доходній функції та інституційній спроможності митних органів, тоді як потенціал митного адміністрування як інструменту реалізації ЦСР 12 «Відповідальне споживання» та ЦСР 13 «Боротьба зі зміною клімату» фактично не розкрито. Йдеться, зокрема, про запровадження системного екологічного ризик-менеджменту в митному контролі та інтеграцію кліматичних та екологічних критеріїв у процедури аналізу ризиків [20, с.27]. Без чіткого стратегічного закріплення цих підходів митне адміністрування залишається обмеженим у своїй здатності підтримувати екологічну трансформацію економіки.

По-друге, потребує подальшого вдосконалення соціальний вимір митного адміністрування, зокрема в контексті ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання» й ЦСР 10 «Зменшення нерівності». Хоча Національна стратегія доходів до 2030 року декларує сервісну орієнтацію митних органів, вона не приділяє достатньої уваги питанням інклюзивності митних процедур для малого та середнього бізнесу, а також суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з обмеженими адміністративними ресурсами. Відсутність окремих механізмів диференційованої підтримки таких суб'єктів може призводити до асиметрії доступу до спрощень та нерівних умов участі у міжнародній торгівлі. У цьому контексті доцільним є розвиток адаптивних моделей митного адміністрування, орієнтованих на потреби різних категорій учасників ЗЕД, що відповідало б принципам інклюзивного економічного зростання.

По-третє, недостатньо розвиненим залишається аспект політики, заснованої на доказах, у митному адмініструванні. Національна стратегія доходів до 2030 року передбачає використання ІТ-рішень і управління ризиками, однак не закріплює системного підходу до формування митної політики та управлінських рішень на основі комплексного аналізу даних, оцінки регуляторного впливу та моніторингу досягнення Цілей сталого розвитку [19, с.2-3]. Відсутність чітких механізмів інтеграції показників сталого розвитку у систему оцінювання ефективності митного адміністрування обмежує можливості стратегічного управління та коригування політики з урахуванням довгострокових соціально-економічних ефектів.

По-четверте, у Національній стратегії доходів до 2030 року недостатньо уваги приділено людському капіталу в митному адмініструванні в контексті ЦСР 4 «Якісна освіта» та ЦСР 16 «Мир та справедливість». Хоча декларується розвиток кадрового потенціалу, відсутнє стратегічне бачення безперервного професійного розвитку митників із фокусом на нові компетентності, зокрема у сфері цифрових технологій, сталого розвитку, міжнародної торгівлі та екологічного регулювання. Формування сучасної Держмитслужби як знаннево-орієнтованої інституції потребує системної інтеграції освітніх і науково-аналітичних компонентів у модель митного адміністрування.

По-п'яте, потребує посилення координаційний вимір митного адміністрування в системі публічного управління та міжнародного партнерства. Хоча Національна стратегія доходів до 2030 року передбачає розвиток міжнародного митного співробітництва, вона не повною мірою враховує роль митних органів у міжвідомчій взаємодії щодо реалізації Цілей сталого розвитку, зокрема у сферах торгівельної, промислової, екологічної та безпекової політики. Відсутність інтегрованого підходу може знижувати узгодженість державних рішень та ефективність використання митного адміністрування як інструменту досягнення сталого розвитку.

Ми вважаємо, що удосконалення митної стратегії України в частині системи митного адміністрування з метою досягнення Цілей сталого розвитку потребує розширення її змістовних орієнтирів за межі положень Національної стратегії доходів до 2030 року. Йдеться про необхідність глибшої інтеграції екологічних, соціальних, аналітичних та освітніх аспектів у митне адміністрування, а також посилення міжсекторальної та

міжнародної координації. Такий підхід дозволить перетворити митну систему з інструменту фіскального контролю на повноцінний механізм забезпечення сталого розвитку України у середньо- та довгостроковій перспективі.

Митна стратегія України в частині системи митних органів, сформульована на засадах Національної стратегії доходів до 2030 року, відображає комплексний підхід до інституційного зміцнення митниці як ключового елементу державного управління, що безпосередньо корелює з досягненням Цілей сталого розвитку. У цьому контексті система митних органів розглядається не лише як інструмент фіскального та контрольного впливу, а як інституційна платформа для забезпечення ефективних, прозорих і підзвітних публічних інституцій, розвитку цифрової економіки та посилення національної безпеки (табл. 3).

Інституційний розвиток митних органів, передбачений Національною стратегією доходів до 2030 року, безпосередньо відповідає ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання» і ЦСР 16 «Мир та справедливість». Підвищення рівня оплати праці посадових осіб митних органів до ринкового рівня розглядається як базова передумова зниження корупційних ризиків, підвищення мотивації персоналу та забезпечення стабільності кадрового складу. Такий підхід відповідає міжнародній практиці інституційного розвитку органів публічної влади та сприяє формуванню добросовісного професійного середовища, що є необхідним для сталого функціонування митної системи у довгостроковій перспективі.

Таблиця 3. Ключові аспекти митної стратегії України в частині системи митних органів у прив'язці до Цілей сталого розвитку

Table 3. Key aspects of Ukraine's customs strategy in terms of the customs system in relation to sustainable development goals

Стратегічні заходи	Очікувані результати	Відповідні ЦСР
Підвищення оплати праці, впровадження ключових показників ефективності, реалізація стратегії управління персоналом, удосконалення пост-митного контролю	Зміцнення кадрового потенціалу, підвищення добросовісності та ефективності діяльності митних органів	ЦСР 4 – Якісна освіта, ЦСР 8 – Гідна праця та економічне зростання, ЦСР 16 – Мир та справедливість, ЦСР 17 – Партнерство заради сталого розвитку
Уніфікація та стандартизація ІТ-систем, сумісність з ІТ-рішеннями ЄС, забезпечення технічними засобами контролю	Скорочення часу митного оформлення, зменшення корупційних ризиків, підвищення прозорості та якості митних процедур	ЦСР 9 – Інновації та інфраструктура, ЦСР 16 – Мир та справедливість
Реалізація довгострокового стратегічного плану цифрової трансформації відповідно до MASP-С ЄС	Інтеграція України до європейського митного простору, підвищення сумісності та інтероперабельності систем	ЦСР 9 – Інновації та інфраструктура, ЦСР 17 – Партнерство заради сталого розвитку
Запровадження кримінальної та адміністративної відповідальності за митні правопорушення, надання повноважень оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування	Протидія контрабанді, захист економічної безпеки держави, забезпечення законності у митній сфері	ЦСР 16 – Мир та справедливість

Джерело: Складено автором на підставі [4]

Source: Compiled by the author based on [4]

Запровадження системи ключових показників ефективності та автоматизованого моніторингу їх виконання відображає орієнтацію митної стратегії на принципи результативного та доказово обґрунтованого управління. Такий підхід корелює з ЦСР 16 «Мир та справедливість» і ЦСР 17 «Партнерство заради сталого розвитку», оскільки забезпечує підвищення підзвітності митних органів, прозорість управлінських рішень та можливість об'єктивної оцінки їх впливу на економічні й соціальні процеси. Інституціоналізація ключових показників ефективності у діяльності Держмитслужби

створює передумови для переходу від формального контролю до управління, орієнтованого на досягнення стратегічних цілей розвитку.

Важливе місце у митній стратегії посідає реалізація HR-стратегії Держмитслужби 2025-2030, що спрямована на підтримання належного рівня кваліфікації, професійної етики та добросовісності посадових осіб [21]. У контексті ЦСР 4 «Якісна освіта» та ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання» це означає формування людського капіталу митних органів як ключового ресурсу інституційної спроможності держави. Системний розвиток компетенцій персоналу, у тому числі у сфері цифрових технологій, управління ризиками та міжнародного митного співробітництва, підвищує адаптивність митних органів до глобальних викликів і сприяє інтеграції України до світових торговельних та регуляторних систем.

Підвищення ефективності пост-митного контролю та документальних перевірок через розвиток ризик-орієнтованих підходів є важливим елементом інституційної модернізації митних органів. Такий підхід сприяє оптимізації використання адміністративних ресурсів, зменшенню надмірного тиску на добросовісний бізнес і водночас посиленню контролю за високоризиковими операціями. У контексті сталого розвитку це відповідає завданням формування сприятливого бізнес-середовища, тобто ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання», та забезпечення справедливості й правопорядку у сфері зовнішньоекономічної діяльності, тобто ЦСР 16 «Мир та справедливість».

Розвиток ІТ та цифровізація митних органів, визначені у Національній стратегії доходів до 2030 року, є одним із ключових напрямів досягнення ЦСР 9 «Інновації та інфраструктура» та ЦСР 16 «Мир та справедливість». Уніфікація і стандартизація автоматизованих систем митного оформлення та управління ризиками, а також їх сумісність з ІТ-рішеннями ЄС, створюють передумови для інтеграції України до європейського митного простору. Діджиталізація сприяє скороченню часу митних процедур, мінімізації людського фактору та підвищенню прозорості, що позитивно впливає на конкурентоспроможність економіки та якість державного управління.

Забезпечення митних органів сучасними технічними засобами митного контролю – сканерами, ваговими комплексами, системами відеоспостереження – посилює інституційну спроможність митниці виконувати як фіскальні, так і безпекові функції. У контексті сталого розвитку це сприяє не лише ефективнішій боротьбі з митними правопорушеннями, а й підвищенню прогнозованості та безпеки міжнародних торговельних потоків, що має значення для економічної стабільності та регіонального розвитку.

Окремий вимір системи митних органів становить розбудова їх правоохоронної функції, яка безпосередньо корелює з ЦСР 16 «Мир та справедливість». Запровадження кримінальної відповідальності за контрабанду та удосконалення адміністративної відповідальності за порушення митних правил спрямовані на зміцнення верховенства права та протидію тіньовим економічним практикам. Надання митним органам повноважень на здійснення оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування відповідає міжнародній практиці та сприяє формуванню цілісної системи протидії митним правопорушенням без дублювання функцій інших правоохоронних органів.

Загалом митна стратегія України в частині системи митних органів, базуючись на положеннях Національної стратегії доходів до 2030 року, формує інституційну основу для досягнення Цілей сталого розвитку шляхом зміцнення кадрового потенціалу, цифрової трансформації, підвищення управлінської ефективності та посилення правоохоронної складової. У сукупності ці заходи сприяють формуванню сильної, прозорої та інноваційної митної служби, здатної виконувати роль одного з ключових інструментів сталого соціально-економічного розвитку України.

Митна стратегія України в частині системи митних органів охоплює широкий спектр заходів, спрямованих на посилення інституційної спроможності Держмитслужби,

цифровізацію, підвищення ефективності контролю та розвиток правоохоронної функції. Проте, на нашу думку, аналіз положень Національної стратегії доходів до 2030 року дозволяє виявити низку аспектів, що потребують подальшого вдосконалення для більш повного забезпечення досягнення Цілей сталого розвитку.

По-перше, існує необхідність поглибленого розвитку людського капіталу митних органів. Хоча стратегія передбачає підвищення заробітної плати, впровадження ключових показників ефективності та управління персоналом, відсутні чіткі механізми систематичного професійного розвитку, навчання та підвищення кваліфікації працівників у сфері сучасних методів управління ризиками, цифровізації та міжнародних стандартів митної діяльності. Розширення програм професійної підготовки та сертифікації співробітників могло б сприяти більш високому рівню компетентності персоналу, зменшенню корупційних ризиків та підвищенню довіри бізнесу й громадськості, що корелює із Цілями сталого розвитку у частині забезпечення інституційної спроможності та економічного розвитку.

По-друге, потребує вдосконалення цифрова трансформація митних органів. Національна стратегія доходів до 2030 року передбачає розбудову ІТ-систем і забезпечення технічними засобами, однак недостатньо деталізовані заходи щодо інтеграції митних інформаційних систем із системами інших держав та міжнародними платформами для обміну даними. Таке вдосконалення дозволить забезпечити більш ефективний контроль переміщення товарів, швидко ідентифікацію ризикових операцій та сприятиме досягненню Цілей сталого розвитку, пов'язаних з економічною ефективністю, прозорістю та інноваційним розвитком.

По-третє, варто поглибити розвиток правоохоронної функції митних органів у частині протидії контрабанді та шахрайству у сфері ЗЕД. Хоча стратегія передбачає здійснення оперативно-розшукової діяльності та удосконалення системи адміністративної відповідальності, відсутні комплексні механізми співпраці з іншими правоохоронними та антикорупційними органами, а також заходи щодо стандартизації процедур розслідування та обміну інформацією [28, с.292]. Вдосконалення цих аспектів сприятиме підвищенню безпеки держави, захисту внутрішнього ринку та зміцненню правового середовища для бізнесу, що відповідає Цілям сталого розвитку у сфері правосуддя, інституційної спроможності та економічного розвитку.

По-четверте, необхідно поглибити інтеграцію принципів інклюзивності та гендерної рівності у систему митних органів. Національна стратегія доходів до 2030 року не містить заходів щодо забезпечення рівних можливостей для жінок і чоловіків у митній службі, що є важливим для досягнення Цілей сталого розвитку, пов'язаних із забезпеченням соціальної справедливості та гендерної рівності [12, с.79-80]. Запровадження політики, спрямованої на рівні можливості професійного росту та участі у прийнятті рішень, здатне зміцнити інституційну спроможність митних органів та підвищити їх легітимність у суспільстві.

Ми вважаємо, що вдосконалення системи митних органів у напрямках професійного розвитку персоналу, цифрової трансформації, зміцнення правоохоронної функції та інтеграції принципів соціальної справедливості та гендерної рівності є ключовим для досягнення Цілей сталого розвитку, а також для підвищення ефективності та прозорості митної системи України, що виходить за межі положень Національної стратегії доходів до 2030 року.

Обговорення (Discussion). Отримані результати свідчать, що митна стратегія України дедалі виразніше трансформується з інструменту суто фіскального регулювання у комплексний механізм реалізації довгострокових пріоритетів сталого розвитку. Здійснений аналіз підтверджує гіпотезу дослідження про те, що митна стратегія, сформована на засадах Національної стратегії доходів до 2030 року, корелює з Цілями сталого розвитку, однак така кореляція має переважно опосередкований та фрагментарний характер.

Цей висновок узгоджується з підходами Всесвітньої митної організації, яка розглядає митницю як одного з ключових державних акторів у досягненні Цілей сталого розвитку через сприяння легальній торгівлі, забезпечення економічної безпеки та підтримку інституційної спроможності держави [26]. Водночас у документах Всесвітньої митної організації наголошується, що для повноцінної реалізації цього потенціалу необхідна пряма інтеграція Цілей сталого розвитку у стратегічні документи митної політики, чого наразі в Україні досягнуто лише частково.

Порівняння результатів дослідження з напрацюваннями Організації економічного співробітництва та розвитку свідчить про подібні тенденції. ОЕСД у своїх дослідженнях підкреслює, що митна політика стає ефективним інструментом сталого розвитку лише за умови поєднання фіскальної ефективності з екологічними, соціальними та інституційними цілями [17]. У цьому контексті результати дослідження підтверджують, що митна стратегія України зосереджена передусім на доходній та адміністративній складових, тоді як екологічний і соціальний виміри залишаються недостатньо концептуалізованими.

Зіставлення отриманих висновків з дослідженнями Європейської комісії щодо ролі митниці в реалізації Європейського зеленого курсу демонструє додаткові розбіжності. У документах ЄС митні органи розглядаються як активні учасники впровадження кліматичної політики через контроль за вуглецево інтенсивними товарами, екологічне маркування та реалізацію механізму СВМ [8]. На відміну від цього, в українській митній стратегії екологічна функція митних органів фактично не інституціоналізована, що підтверджує висунуту у дослідженні тезу про наявність стратегічного розриву між митною політикою та ЦСР 12 «Відповідальне споживання» і ЦСР 13 «Боротьба зі зміною клімату».

У частині митного адміністрування результати дослідження корелюють із висновками Світового банку, який наголошує, що цифровізація митниці та управління ризиками є критично важливими для економічної стійкості держав, особливо в умовах криз і воєнних конфліктів [2]. Проведений аналіз підтверджує, що цифрова трансформація митного адміністрування в Україні відповідає ЦСР 9 «Інновації та інфраструктура» та ЦСР 16 «Мир та справедливість», однак не супроводжується системною оцінкою впливу цифрових рішень на досягнення Цілей сталого розвитку.

Щодо системи митних органів, отримані результати узгоджуються з висновками Програми розвитку ООН, яка розглядає інституційну спроможність, професійний розвиток персоналу та доброчесність як базові умови сталого розвитку державного управління [25]. Водночас у Національній стратегії доходів до 2030 року людський капітал митних органів розглядається переважно крізь призму оплати праці та КРІ, тоді як освітній, гендерний та інклюзивний виміри практично відсутні.

Відтак результати дослідження підтверджують відповідність митної стратегії України задекларованим цілям фінансової стабільності та євроінтеграції, однак виявляють обмежену інтеграцію Цілей сталого розвитку як системоутворюючого орієнтира. Це дозволяє зробити висновок, що кореляція митної стратегії з Цілями сталого розвитку має переважно непрямий характер і реалізується через окремі інструменти, а не через цілісну модель сталого митного розвитку.

Серед обмежень дослідження варто відзначити відсутність кількісної оцінки впливу митних інструментів на досягнення конкретних індикаторів Цілей сталого розвитку, а також обмежений доступ до детальних статистичних даних щодо екологічних і соціальних ефектів митної політики. Це зумовлює необхідність подальших досліджень, спрямованих на розроблення системи індикаторів оцінювання «митного внеску» у досягнення ЦСР та моделювання сценаріїв розвитку митної системи з урахуванням принципів політики, заснованої на доказах.

Висновки (Conclusions). У статті здійснено комплексний науковий аналіз митної стратегії України як інструменту досягнення Цілей сталого розвитку в умовах воєнних

викликів, трансформації міжнародної торгівлі та реалізації євроінтеграційного курсу держави. Доведено, що митна стратегія виступає системоутворювальним елементом державної економічної політики, здатним поєднувати фіскальні, регуляторні, безпекові та соціально-економічні функції у середньо- та довгостроковій перспективі.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні концептуального підходу до розгляду митної стратегії України крізь призму Цілей сталого розвитку як цілісної системи, що охоплює три взаємопов'язані елементи: систему митного оподаткування, систему митного адміністрування та систему митних органів. Уперше систематизовано напрями кореляції положень Національної стратегії доходів до 2030 року з Цілями сталого розвитку у митній сфері та виокремлено аспекти, які залишаються поза межами чинного стратегічного документа, але є критично важливими для сталого соціально-економічного розвитку України. Запропоновано розширення концептуальних меж митної стратегії за рахунок інтеграції екологічних, соціальних, регіональних, інституційних та аналітичних компонентів сталого розвитку.

Теоретичне значення дослідження полягає у поглибленні наукових уявлень про роль митної стратегії в системі стратегічного управління державними фінансами та економічною безпекою. Отримані висновки доповнюють теорію публічного управління та фінансової науки в частині обґрунтування митної політики як інструменту досягнення довгострокових цілей розвитку, а також формування доказово обґрунтованої, інституційно спроможної та орієнтованої на сталий розвиток митної системи.

Практичне значення результатів полягає в можливості їх використання органами державної влади та митними органами при розробленні й коригуванні стратегічних і програмних документів у сфері митної політики, а також у процесі адаптації національного митного законодавства до стандартів ЄС. Запропоновані підходи можуть бути використані для вдосконалення механізмів митного оподаткування, адміністрування та інституційного розвитку митних органів з урахуванням соціальних, екологічних і регіональних пріоритетів сталого розвитку.

Соціально-економічний ефект від упровадження наукових результатів полягає у підвищенні ефективності та прозорості митної системи, зміцненні довіри бізнесу й суспільства до митних органів, зростанні бюджетних надходжень без посилення фіскального тиску, а також у створенні сприятливих умов для інклюзивного економічного зростання. Інтеграція принципів сталого розвитку у митну стратегію сприятиме екологічній модернізації економіки, зменшенню соціальної нерівності, розвитку регіонів і посиленню інституційної спроможності держави, що є особливо важливим у період післявоєнного відновлення України.

Перспективи подальших наукових досліджень у цьому напрямі пов'язані з поглибленням методології оцінювання впливу митної політики на досягнення окремих Цілей сталого розвитку, розробленням системи індикаторів «митного внеску» у сталий розвиток, а також дослідженням можливостей інтеграції української митної системи до глобальних ініціатив сталих митних практик. Подальшого наукового опрацювання потребують питання екологізації митного регулювання, розвитку циркулярної економіки через митні інструменти, а також удосконалення людського капіталу митних органів у контексті цифрової трансформації та європейської інтеграції.

References

1. Arias, C., & Varela-Aldás, J. (2025). Sustainable Development as a Transformative Axis of the European Union's Trade Policy. *Sustainability*, 17(16). DOI: <https://doi.org/10.3390/su17157151>
2. Arvanitis, Y., & Raballand, G. (2023). Customs Reform in Developing Countries – Time for a Rethink? *International Bank for Reconstruction and Development*.
3. Borodenko, T., & Levchenko, K. (2023). Customs policy of Ukraine in the conditions of full-scale war. *Grail of Science*, 27, 97-101. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.12.05.2023.009> [in Ukrainian]
4. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). *National Revenue Strategy until 2030*. Retrieved from: https://mof.gov.ua/uk/national_income_strategy-716 [in Ukrainian]

5. Czyżowicz, W., & Gwardzińska, E. (2021). Sustainable Development in the Customs Policy and Law. *Przegląd Prawno-Ekonomiczny*, 3, 9-28. DOI: <https://doi.org/10.31743/ppe.12480>
6. Deineko, I. (2025). Modern customs strategy of Ukraine: transformation for economic security and European integration. *Visegrad Journal on Human Rights*, 1, 36-41. DOI: <https://doi.org/10.61345/1339-7915.2025.1.5>
7. European Commission. (2023). *Carbon Border Adjustment Mechanism*. Retrieved from: https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en?utm
8. European Commission. (2025). *European Commission makes recommendations on tax incentives to accelerate the Clean Industrial Transition*. Retrieved from: https://taxation-customs.ec.europa.eu/news/european-commission-makes-recommendations-tax-incentives-accelerate-clean-industrial-transition-2025-07-02_en
9. Gwardzińska, E. (2021). Sustainable development in European Union (EU) customs law. *World Customs Journal*, 15(1), 15-24. <https://doi.org/10.55596/001c.116433>
10. Ha, N., & Dang, P. (2025). Trade Facilitation in Asean Through Customs Cooperation – Advancing Towards Sustainable Development Goals 8, 9 and 17. *Journal of Lifestyle and SDGs Review*, 5. <https://doi.org/10.47172/2965-730X.SDGsReview.v5.n04.pe05642>
11. Haziyeva, S. (2025). Assessing Azerbaijan's Preparedness for Transitioning to a Green Economy: a Legal Analysis of the "Green Customs" Concept. *Gümrük ve Ticaret Dergisi*, 12(37), 46-56. <https://doi.org/10.70490/gumrukticaretdergisi.1556767>
12. Hong, S. (2025). Advancing Women for a Gender-Inclusive Customs. *World Customs Journal*, 17(1), 69-83. <https://doi.org/10.55596/001c.73297>
13. Ishchuk, M., Ishchuk, O., Khrypko, S., Shnitser, M., Vasylychuk, T., Syhyda, H., & Hotsalyuk, A. (2024). Sustainable Digital Evolution: Transforming the Ukrainian Customs Service. *European Journal of Sustainable Development*, 13(1), 217-228. <https://doi.org/10.14207/ejsd.2024.v13n1p217>
14. Klym, A.-V. V. (2022). Customs policy of Ukraine in the context of modern social challenges. *Democratic governance*, 1(29), 128-140. <https://doi.org/10.23939/dg2022.01.128> [in Ukrainian]
15. Melnyk, V. M., Rudenko, V. V., & Yevtushenko, N. M. (2024). Fiscal effects of Ukraine's customs policy in the context of integration processes. *The actual problems of regional economy development*, 15(20), 280-292. <https://doi.org/10.15330/apred.1.20.280-292> [in Ukrainian]
16. Nguyen, H. T. K., Nguyen, S. G., Lebaillly, P., & Burny, P. (2025). Enhancing the Roles of Vietnam Customs in Fostering the Circular Economy. *World Customs Journal*, 19(1), 92-110. <https://doi.org/10.55596/001c.136892>
17. OECD. (2018). *Trade Facilitation and the Global Economy*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264277571-en>
18. Pohrishchuk, H. B., & Bei, S. O. (2022). Formation and implementation of customs policy of Ukraine. *Economy and Society*, 20. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-74> [in Ukrainian]
19. Radaelli, C. M. (2021). *CEPA strategy guidance note on Regulatory impact assessment*. United Nations.
20. State Customs Service of Ukraine. (2025). *HR strategy of the State Customs Service 2025-2030*. Retrieved from: <https://customs.gov.ua/web/content/19898?unique=5450381cb0293eede8b95de8606d4608b2398b7d&download=true> [in Ukrainian]
21. Stoyanova, A., & Marinova, V. (2023). Customs Risk Management. *Izvestia Journal of the Union of Scientists – Varna. Economic Sciences Series*, 12, 21-30. <https://doi.org/10.56065/IJUSV-ESS/2023.12.1.21>
22. Vdovina, H. V. (2019). Customs policy of Ukraine in the context of globalization. *Socio-Economic Research Bulletin*, 2-3(70-71), 130-144. [https://doi.org/10.33987/vsed.2-3\(70-71\).2019.130-144](https://doi.org/10.33987/vsed.2-3(70-71).2019.130-144) [in Ukrainian]
23. Veenstra, A., & Heijmann, F. (2025). The Future Role of Customs. *World Customs Journal*, 17(2), 13-30. <https://doi.org/10.55596/001c.88415>
24. Verkhovna Rada of Ukraine. (2012). *Customs Code of Ukraine*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> [in Ukrainian]
25. Wignaraja, K. (2015). *Capacity development: a UNDP primer*. United Nations Development Programme Bureau for Development Policy.
26. World Customs Organization. (2020). *Customs and the UN 2030 Agenda for Sustainable Development*. Retrieved from: <https://www.wcoomd.org/en/topics/key-issues/customs-in-support-of-sdgs.aspx>
27. Yamaguchi, Sh. (2021). *International trade and circular economy – Policy alignment*. OECD. <https://doi.org/10.1787/ae4a2176-en>
28. Zaiats, V., & Tylor, V. (2025). Organizational and legal aspects of interaction between customs and law enforcement authorities of Ukraine in the counteraction to smuggling. *Sustainable Development of Economy*, 4(51), 285-294. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-51-40> [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 28.11.2025

Стаття надійшла після рецензування 20.02.2026

Статтю рекомендовано до друку 06.03.2026

Статтю опубліковано 31.03.2026

Rudenko Viktoriia

D.Sc. (Economics), Associate Professor
Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance
Vinnytsia Educational and Research Institute of Economics
West Ukrainian National University
37, Honty str., Vinnytsia, 21017, Ukraine
e-mail: v.rudenko@wunu.edu.ua
ORCID ID: [0000-0002-4911-7600](https://orcid.org/0000-0002-4911-7600)

Customs strategy of Ukraine as a tool for achieving sustainable development goals

Abstract. The article examines the customs strategy of Ukraine as a component of state economic policy and a tool for achieving the Sustainable Development Goals. The object of the study is the customs system of Ukraine in the unity of three key elements: customs taxation, customs administration and the system of customs authorities, which are formed and transformed in the context of military challenges, European integration and global economic changes.

Problem statement. The main problem is the insufficient integration of the principles of sustainable development into the customs strategy of Ukraine, which in practice remains predominantly fiscally and institutionally oriented, with limited consideration of environmental, social and regional aspects.

Unresolved aspects. Gaps have been identified regarding the environmental dimension of customs taxation, the implementation of circular economy principles, the assessment of the impact of customs decisions on the achievement of the SDGs, the development of environmental risk management, as well as issues of inclusiveness, gender equality and interdepartmental coordination.

Purpose of the article. The aim is to scientifically substantiate the role of Ukraine's customs strategy in achieving the Sustainable Development Goals and to identify areas for its improvement, taking into account the provisions of the National Revenue Strategy until 2030.

Main material. The article applies institutional, systemic and strategic approaches to the analysis of customs policy, assesses the relationship of customs instruments with the economic, social and environmental Sustainable Development Goals.

Conclusions. It is proven that Ukraine's customs strategy has the potential to transform into a comprehensive mechanism for sustainable development, provided that its conceptual boundaries are expanded. The practical significance of the results lies in the possibility of using the conclusions to improve state customs policy and strategic planning.

Keywords: *customs policy; sustainable development; customs taxation; customs administration; customs authorities; European integration; circular economy.*

For citation: Rudenko Viktoriia. Customs strategy of Ukraine as a tool for achieving sustainable development goals. *Financial and Credit Systems: Prospects for Development*. №1(20)2026. P. 205-223. <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2026-1-15> [in Ukrainian]

Список літератури

1. Arias C., Varela-Aldás J. Sustainable Development as a Transformative Axis of the European Union's Trade Policy. *Sustainability*. 2025. Vol. 17, Is. 16. <https://doi.org/10.3390/su17157151>.
2. Arvanitis Y., Raballand G. Customs Reform in Developing Countries – Time for a Rethink? Washington : International Bank for Reconstruction and Development, 2023. 16 p.
3. Бороденко Т., Левченко К. Митна політика України в умовах повномасштабної війни. *Grail of Science*. 2023. №27. С. 97-101. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.12.05.2023.009>.
4. Національна стратегія доходів до 2030 року : затв. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.12.2023 р. №1218-п. URL: <https://mof.gov.ua/uk/national-income-strategy-716>
5. Czyżowicz W., Gwardzińska E. Sustainable Development in the Customs Policy and Law. *Przegląd Prawno-Ekonomiczny*. 2021. No. 3. P. 9-28. <https://doi.org/10.31743/ppe.12480>.
6. Deineko I. Modern customs strategy of Ukraine: transformation for economic security and European integration. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2025. No. 1. P. 36-41. <https://doi.org/10.61345/1339-7915.2025.1.5>.
7. Carbon Border Adjustment Mechanism. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en?utm
8. European Commission makes recommendations on tax incentives to accelerate the Clean Industrial Transition. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/news/european-commission-makes-recommendations-tax-incentives-accelerate-clean-industrial-transition-2025-07-02_en
9. Gwardzińska E. Sustainable development in European Union (EU) customs law. *World Customs Journal*. 2021. Vol. 15. No. 1. P. 15-24. <https://doi.org/10.55596/001c.116433>.
10. Ha N., Dang P. Trade Facilitation in Asean Through Customs Cooperation – Advancing Towards Sustainable Development Goals 8, 9 and 17. *Journal of Lifestyle and SDGs Review*. 2025. Vol. 5. <https://doi.org/10.47172/2965-730X.SDGsReview.v5.n04.pe05642>.

11. Haziyeva S. Assessing Azerbaijan's Preparedness for Transitioning to a Green Economy: a Legal Analysis of the "Green Customs" Concept. *Gümrük ve Ticaret Dergisi*. 2025. Vol. 12, Is. 37. P. 46-56. <https://doi.org/10.70490/gumrukticaretdergisi.1556767>.
  12. Hong S. Advancing Women for a Gender-Inclusive Customs. *World Customs Journal*. 2023. Vol. 17. Is. 1. P. 69-83. <https://doi.org/10.55596/001c.73297>.
  13. Ishchuk M., Ishchuk O., Khrypko S., Shnitser M., Vasylichuk T., Syhyda H., Hotsalyuk A. Sustainable Digital Evolution: Transforming the Ukrainian Customs Service. *European Journal of Sustainable Development*. 2024. Vol. 13. No. 1. P. 217-228. <https://doi.org/10.14207/ejsd.2024.v13n1p217>.
  14. Клим А.-В. В. Митна політика України в контексті сучасних суспільних викликів. *Демократичне врядування*. 2022. Вип. 1 (29). С. 128-140. <https://doi.org/10.23939/dg2022.01.128>.
  15. Мельник В. М., Руденко В. В., Євтушенко Н. М. Фіскальні ефекти митної політики України в умовах інтеграційних процесів. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2024. Т. 15. Вип. 20. С. 280-292. <https://doi.org/10.15330/apred.1.20.280-292>.
  16. Nguyen H. T. K., Nguyen S. G., Lebailly P., Burny P. Enhancing the Roles of Vietnam Customs in Fostering the Circular Economy. *World Customs Journal*. 2025. Vol. 19. Is. 1. P. 92-110. <https://doi.org/10.55596/001c.136892>.
  17. Trade Facilitation and the Global Economy. Paris : OECD Publishing, 2018. 137 p. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264277571-en>.
  18. Погіршук Г. Б., Бей С. О. Формування та реалізація митної політики України. *Економіка і суспільство*. 2022. Вип. 40. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-74>.
  19. Radaelli C. M. CEPA strategy guidance note on Regulatory impact assessment. New York : United Nations, 2021. 19 p.
  20. Stoyanova A., Marinova V. Customs Risk Management. *Izvestia Journal of the Union of Scientists – Varna. Economic Sciences Series*. 2023. Vol. 12. P. 21-30. <https://doi.org/10.56065/IJUSV-ESS/2023.12.1.21>.
  21. HR-стратегія Держмитслужби 2025-2030. URL: <https://customs.gov.ua/web/content/19898?unique=5450381cb0293eede8b95de8606d4608b2398b7d&download=true>
  22. Вдовіна Г. В. Митна політика України в умовах глобалізації. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2019. №2-3 (70-71). С. 130-144. [https://doi.org/10.33987/vsed.2-3\(70-71\).2019.130-144](https://doi.org/10.33987/vsed.2-3(70-71).2019.130-144).
  23. Veenstra A., Heijmann F. The Future Role of Customs. *World Customs Journal*. 2023. Vol. 17. Is. 2. P. 13-30. <https://doi.org/10.55596/001c.88415>.
  24. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. №4495-VI. Дата оновлення: 24.10.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
  25. Wignaraja K. Capacity development: a UNDP primer. New York : United Nations Development Programme Bureau for Development Policy, 2015. 62 p.
  26. Customs and the UN 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: <https://www.wcoomd.org/en/topics/key-issues/customs-in-support-of-sdgs.aspx>
  27. Yamaguchi Sh. International trade and circular economy – Policy alignment. Paris : OECD, 2021. 80 p. <https://dx.doi.org/10.1787/ae4a2176-en>.
  28. Заяц В., Титор В. Організаційно-правові аспекти взаємодії митних та правоохоронних органів України у боротьбі з контрабандою. *Сталій розвиток економіки*. 2025. №4 (51), С. 285-294. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-51-40>.
- Received: 28.11.2025 Accepted: 06.03.2026
Received after review: 20.02.2026 Published: 31.03.2026